

מעדני כהן

משיעוריו של הגאון רבי נפולעלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת שמות תשפ"ג שנה רביעית ג'ליון 172

בענין אם יש למעט בקנינים בשבת כשרוצה לעשות כמה קנינים בב"א

יבואר דהיא שצריך לקנות בשבת וי"ט כמה דברים בעי לקנות הכל ביחד ולא לקנות בכמה פעמים

ומבואר מדבריו דבאופן שצריך לעשות קנין בשבת עדיף לעשות כמה קנינים במעשה אחד, ואפי' היכן שהוא נצרך לקנות כמה דברים מ"מ כל היכא דיכול לקנות מולן בב"א עדיף למעט בפעולות הקנינים ולקנות הכל יחד, ולפ"ז יש להעדיף לקנות ביו"ט של סוכות את האתרוג והלולב יחד ולא את האתרוג לבד מן הלולב [אא"כ נימא דלצורך מצוה הוי כהותרה], וא"כ לדבריו היה מקום לומר בדנדון דידן כשקונה הציצית יכול לקנות יחד עם הטלית כשעושהו בקניין אחד.

אכן גם לדבריו אפשר שכל שאינו צריך לקנות הכל עדיף שלא יקנהו גם בקניין אחד, אלא שכתב שכל שצריך לקנות כמה דברים עדיף שיקנהו בקניין אחד ולא בשני קנינים, אבל כל שאינו צריך לקנותו לא אמרנו שכל שקונה בלא"ה הרי יכול לקנות עמו עוד דברים בקניין אחד.

יבואר דטלית אחד לא חשיב ריבוי בקנינים כלל

אמנם בנדון דידן שהוא טלית אחד עם הציצית נראה פשוט שאין חילוק אם קונה הציצית לבד או את כל הטלית כמו שאין חילוק אם קונה חצי טלית או טלית שלם שהוא קניין אחד ולא ב' קנינים, דבדודאי לא אמרנו שיקנה ביו"ט לולב קטן ולא לולב גדול בכדי למעט בקנין, וכל שנוקל לפעול איזה קנין אין חילוק אם יועיל לקנות דבר קטן או דבר גדול.

אכן יש להעיר בזה דאי נימא דהאיסור בקניין בשבת אינו המעשה קניין אלא חלות הקניין, וכמו שמבואר ברעק"א בתשובה קנ"ט דס"ל דאפי' לעשות מעשה קניין בערב שבת שיחול בשבת אסור אע"פ שבכל מלאכות שבת אינו אסור לעשות בערב שבת שיעשה המלאכה בשבת, וכמו דשרי להניח קדירה שאינה מבושלת כלל מערב שבת על גבי האש כדי שתתבשל בשבת, אבל מו"מ האיסור הוא גזירה שמה יכתוב, ולכן אין האיסור המעשה כמלאכה אלא האיסור הוא התוצאה דגם בזה שייך הגזירה שמה יכתוב, וא"כ אפשר דאינו חלוק אם חל הקניין בשני זמנים או בזמן אחד דסוף סוף נעשה הקניין בשני דברים ויש כאן שני דברים הנקנים, ולהכי גם כשקנה בשני זמנים לא נשתנה איסורו וצ"ע.

אי אמרנו אי עביד לא מהני במקח וממכר בשבת

והנה בנתיב"מ ס' ר"ח כתב דהא דלא אמרנו בעשה מקח וממכר בשבת אי עביד לא מהני, כמבואר בגמ' ב"מ דף ט' בהגביה ארנקי בשבת קנה, משום דלא יועיל בזה דלא לעביד איסורא, דאיסורא הוא המעשה וההתעסקות עצמו, ואיסורא דעבד עבד, שהרי הגזירה הוא שמה יכתוב ולא מהני שלא יקנה שהרי המעשה הוא האיסור, ומבואר דהאיסור הוא המעשה עצמו ולא החלות קניין, ולכא"ו הוא דלא כסברת הרעק"א.

ונראה דאינו סותר להרעק"א דאפשר דתרווייהו איתנהו, וגם המעשה קניין נאסר לעשותו בשבת, וגם החלות נאסר שיחול בשבת, דבתרווייהו יש בהם את הגזירה דשמה יכתוב, ולהכי תרווייהו אסורים.

ועכ"פ לכא"ו להנתיבות עדיף לעשות מעשה קניין אחד מאשר ב' מעשים של קניין שהרי האיסור הוא במעשה גופא, אבל נראה דגם להנתיבות שכתב דהאיסור במעשה לחוד מכל מקום האיסור הוא ההתעסקות בדבר שיש בו חשש שמה יכתוב אבל אינו אסור משום לתא דמלאכה ואינו חשוב מלאכה מדרבנן, ולהכי אין חילוק אם קונה על ידי מעשה אחד או על ידי שני מעשים שהרי בתרווייהו הגזירה שמה יכתוב, ולכן לעשות קניין אחד שיחול בשני זמנים או בזמן אחד אין חילוק באיסורם ויכול לעשות כמו שירצה.

הציע שיקנה בתנאי אם לא יצא ידי המצוה בכדי שלא לעבור על איסור קנין ביו"ט, אמנם מהא דמי שיש לו כלי שאינו טבול בשבת דכתב בשו"ע שירא שמים יקנה הכלי לגוי וישאלנו ממנו ולא יצטרך טבילה, ולכאורה הרי אסור להקנות בשבת, וע"כ דכל שהוא לצורך שבת שרי ואינו דחוי, יעו"י עוד בזה בגליונות 10 107 74.

נשאלתי במי שנתארח בשבת אצל הוריו ושכח טליתו בביתו וצריך ליקח את טלית אביו, ולא רצה לקנות מאביו את טליתו בכדי שלא לעשות קנין בשבת לצורך מצוה קיומיתא שכך החמיר לעצמו, אלא היה רוצה לשאול טליתו, אלא שטלית שאולה פטורה מן התורה מציצית, אבל מ"מ יש לו מצוה קיומית אם הטיל בה ציצית להתנוס' ולהרא"ש בחולין דף ק"י דס"ל דטלית שאולה לא חייבוהו בציצית אבל המטיל בה ציצית הרי קיים מצוה, וכתבו הראשונים שיכול לברך על טלית שאולה המצויצת, אמנם אם גם החוטאים שאולים הרי הם חוטאים פסולים דגדילים תעשה לך משלך, וא"כ אם ישאל את הטלית לא יוכל לברך על הציצית כיון שגם החוטאים שאולים.

יבואר אם בטלית שאולה יוצא בציצית שאולים

אמנם במג"א סימן י"ד כתב שהלוקח טלית מצויצת מחבירו יכול לברך, משום שגם בטלית שאולה הרי הוא מקיים מצוה ומברך כמו נשים במצוות עשה שהיו"ג, ומבואר מדבריו דגם היכא דהחוטאים שאולים שפיר מקיים מצוה ויכול לברך עליה, אכן בדרך החיים וכן ברעק"א הקשו על דברי המג"א כיצד יברך על טלית מצויצת שאולה אם החוטאים אינם שלו הרי הם פסולים, וברעק"א צידד דאפשר דבטלית שאולה סגי בציצית שאולים, ונשאר בצ"ע.

ובאמת גם אם יכול לברך על טלית שאולה אינו חייב לברך אלא הוא רשות, שהרי גם לענין נשים המקיימות מ"ע שהיו"ג שמברכות לר"ת אינו אלא רשות ואינו חיבות לברך, וכמ"כ הראב"ד בפ"ג מהל' ציצית, אבל מ"מ הוא היה סבור שיש חובה לברך או שנשתוקק לברך על הציצית, ומשום כך רצה לקנות את החוטאים בלא הטלית, דקניית החוטאים היה הכרחית לו לצורך הברכה, אבל קניית הטלית לא היה בהכרח לו בכדי לברך שהרי יוצא ידי מצוה גם בטלית שאולה.

ונסתפק האם כשבלאו הכי הוא קונה לחוטאים האם יכול לקנות הטלית גם כן, או שכל מה שא"צ לקנות ואין בו צורך כל כך לא יקנה ומציל עצמו מיד איסור קניין בשבת שלא לצורך, או דאין חילוק בין קנין מרובה לקנין מועט והוא איסור אחד.

יבואר דקניין האשה בגט היה באגב לרש"י ולמה לא פירש שקנתהו בחצר

דהנה בגיטין דף ע"ז ע"ב אמרנו 'ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה, למחר תקף ליה עלמא, אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה לההוא דוכתא דיתבי ביה גיטא ותילא איה ותיהור ותפתח ותחזיק ביה דתנן נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חוקה.

ומבואר דהשכיב מרע רצה להקנות לאשתו בשבת את הגט בכדי שלא תיפול ליבום והקנה לה ע"י החצר שהיה שם הגט, וברש"י כתב שהגט נקנה לה באגב הקרקע, וברמב"ן וברשב"א וברישב"א הקשו דקנין אגב לא מהני בגט, וכתבו שהקנין היה ע"י החצר שקנתה את החצר ובקנין חצר קנתה את הגט וחצר נתרבה דהוי כנתן בידה.

ולכא"ו צ"ב מדוע רש"י לא פירש כדבריהם דקנה בחצר ומ"מ הוכרח לפרש דמירי בקנין אגב, ובספר בן אריה כתב לבאר דאם קונה את הגט בקנין חצר הרי קודם קנה לחצר ואח"כ קונה לגט המונח שם כמבואר בש"ד סימן ר"ב ס"ק ג' וכמו שביאר דבריו ברעק"א ב"מ דף ט' ע"ב ובחזו"א ב"ק סימן ג', משא"כ בקנין אגב דקנתה הכל יחד, ויעוין בחזו"א ב"ק סימן ג' שכתב כמה נפק"מ בזה, ולכך כיון דהיה המעשה בשבת ואסור לעשות קנין בשבת ורק לצורך השכיב מרע הותר לקנות בשבת היה עדיף למעט בקנינים ולעשות פעולת קנין אחד שקונה הכל בקנין אגב, ולא בב' פעולות קנין שתקנה לחצר ואח"כ תקנה לגט בקנין חצר.

^א דלצורך מצוה חיונית כמו נטילת לולב ביו"ט הראשון בוודאי שרי כמו שאמרו במשנה בסוכה דף מ"א, ובאמת יש לומר דכל לצורך מצוה הוי כהותרה ולא כדחוי, דמותר לעשות קנינים ביו"ט לצורך המצוה, ואפי' לצורך מצוה שאינו חייב בה, וכדחויין שקונים לולבים ביו"ט ראשון של סוכות כמה וכמה פעמים אע"פ שקיימו כבר את המצוה, וידידי הגאון ר' ישראל אדלשטיין שליט"א

יבואר אם בחושים שאולים יכול לקיים מצוות ציצית

והנה בגוף הדין שנתבאר לעיל, דהמנ"א התיר לברך גם היכן שהחושים שאולים, והדרך החיים ורעק"א פקפקו בזה, ראיתי חידוש גדול בס' תהלה לדוד, שכתב דאם נתן לאשתו ביו"ט ראשון של סוכות ליטול לולב והיא לא נתכוונה לקנות את הלולב ובירכה דאין ברכתה לבטלה, משום דכמו שבטלית שאולה אינו חייבת להטיל בה ציצית, אבל מ"מ כתבו הראשונים שיכול להטיל ולקיים מצוה ולברך, כמו כן בנשים המקיימות מ"ע שהזמ"ג אע"פ שאינן מחויבות אבל יכולות לקיים מ"ע שהז"ג, וכמו כן היכא

בענין אם מותר למלאות מים בכלי שאינו טבול תוך כדי טבילתו

ובענין כלי אכילה אם מותר להשתמש בו תשמיש אחר בלא טבילה

לחמם מים לשתייה אם מותר להגעיל בו השיש בערב הפסח קודם שהטבילוהו, והוא משום שכל שהוא עומד לכלי אכילה חייב בטבילה לכל השמושים שלו.

יבואר דברכי תשובה דקדק מהש"ך שכלי אכילה צריך טבילה גם כשמשמשם לצרכים אחרים

ולכאור' יש לדקדק מלשון הש"ך יו"ד סימן ק"כ ס"ק י"ז דצריך טבילה, שכתב על מש"כ הרמ"א שם שהקונה סכין לצורך חיתוך קלפים אסור להשתמש בו לצורך סעודה בלא טבילה, וכתב ע"ז בש"ך שם וז"ל אבל שלא לצרכי סעודה מותר להשתמש בו ואע"פ שנתקן לצורך סעודה כשנמלך עליו לחתוך בו קלפים אי"צ טבילה, עכ"ל. **ומבואר** מלשון הש"ך דדווקא בנמלך לחתוך בו קלפים אי"צ טבילה, אבל אם לא נמלך לחתוך בו קלפים אלא עדיין עומד לצורך אכילה הרי הוא צריך טבילה אפי' היכא דמשמש לצורך חיתוך קלפים, וכן דקדק הדרכי תשובה סימן ק"כ ס"ק ל"ט מדברי הש"ך שם, ולפ"ז מוכרח דכלי אכילה אסור להשתמש בו גם שלא לצורך אכילה בלא טבילה.

אבל לכאור' לפמשנ"ת בדעת הרמ"א בס' ש"כ ג שכתב שמותר לשאוב בו מים קודם טבילה מוכח שמותר להשתמש בכלי אכילה שלא לאכילה בלא טבילה, וצ"ע. **ויעניין** בספר שלמי תודה חנוכה סימן י' אות ד' שנסתפק אם מותר להדליק נר חנוכה בכוסיות המיועדות לשתיית יין, והביא שנחלקו בזה מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל ומרן בעל אילת השחר זצ"ל, והביא את דברי הדרכי תשובה שהביא מהש"ך דנראה מדבריו לאסור וכתב דבהכ"ז שלא נשתמש בהכוסיות לאכילה אפשר דכיון שכוסיות אלו יש המשתמשים בהם לשתייה ויש המשתמשים בהם להדלקה אע"פ שהם מיועדות אצלו לשתייה מ"מ אחי לא חשיב כלי אכילה עד שישמש בהם הדומה לאו מילתא ולא אמרו להטביל אלא בכלי שאין תשמישו אלא לאכילה בזה צריך להטבילו בכל גוונא אבל בכלי שמיועד לזה ולזה כל זמן שלא נשתמש בו לאכילה לא חשיב כלי אכילה ויכול להשתמש בו להדלקת נרות.

יבואר אם נראה כשואב מים מן הנהר אם צריך טבילה

אמנם יש מקום לומר דהכא באמת אינו משתמש בו לשאוב מים לצרכו אלא שעושה מעשה שנראה כשואב בו מים לצרכו והמעשה שנראה שעושה לצרכו אינו מצריך טבילה, שהרי אינו צריך באמת להשתמש במים אלו לצרכו, דבפשוטו יכול לשפוך המים אחר ששאבם בחזרה למקוה שאין צריך להשתמש בהם, ומאחר ואינו עושה כן אלא שלא ידא נראה כמתקן אפשר לזהו אי"צ טבילה.

אכן נראה דצריך לעשות מעשה שמותר לעשותו, אבל אם גם לצורך רחיצה אסור להשתמש בכלי שאינו טבול א"כ הרי זה נראה כמטביל את הכלי דהא ודאי שהוא אינו משתמש בכלי שאינו טבול וא"כ שוב זה נראה כמתקן, ואע"פ שלאחרים אין זה נראה מטביל את הכלי מ"מ כיון שלעצמו זה נראה כטובל סגי בזה כדי לאסרו וצ"ע.

בענין ברכה שמברכים הבהנים על מצוות נשיאת כפים האם הוא עולה גם לישראל השומעים למאה ברכות

הנה פשוט שאין הישראל יוצא בברכה שמברך כהן על מצוות ברכת כהנים שהרי מברכים אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה וברכה זו אינו עולה להמתברכים כלל, ואפי' אם היו צריכים לברך על מצוותם אבל ברכה זו אינו עולה להם.

לבית הלל שהתירו לטבול משום דנראה כמיקר והקשו בגמ' בבב"ב דף י"ח דמים סרוחין מאי איכא למימר ואמרו פעמים אדם בא מן הדרך וכו' והקשו בימות הגשמים מאי איכא למימר וביום הכפורים שאסור ברחיצה מאי איכא למימר ונדחקו ליישב קושיות אלו, ולכאורה להכסף משנה היה אפשר ליישב שאין איסור בכניסתו אלא בעלייתו, והיו פקוח נפש.

אכן יעניין מש"כ בס' משנת טהרות על מקוואות פרק ז' משנה ו' דרואי אין מונת הכס"מ דהעליה מצד עצמה מטהרת, ובודאי דהטבילה היא המטהרת, אלא דיסור הדברים הוא דטהרת הטבילה היא רק כשנגמרה וכו' שלא נשלמה הטבילה לא נטהר הטמא על ידה, ומש"ה רק כשעולה הוא נטהר דבזה גמרה הטבילה ואז חיילה המטהרת, ויישב שם קושית האבני נזר מתו"כ שהובא ברש"י פרשת שמיי דילפינן התם שהנוגע בנבילה כשהוא בתוך המים נטמא דס"ד שכמו שהוא מטהר כך אינו נטמא כשהוא בתוך המים ולדברי הכס"מ הרי אינו נטהר אלא בעלייתו מן המים ומהיכא תיתי לא יטמא בתוך המים, וע"כ דהטבילה עצמה היא המטהר כיצא ממנה, ולפ"ז גם אם הפסיק בדברו אחר שטבל קודם שהוציא הכלי מכל מקום הרי התחיל במעשה המטהר ואינו הפסיק. אמנם אם לא בירך על הטבילה קודם שהכניסו למים אכתי יכול לברך על הטבילה כל שלא הוציא מן המים שעדיין לא נגמרה הטבילה.

והיה אפשר לומר דהכא באין כאחת, דהוא ממלא מים ובאותו הזמן הוא נהפך לכלי טבול ונמצא שאינו משתמש בכלי שאינו טבול אלא המילוי והטבילה באין כאחת, אלא דיש לדון דחלק מן המים מתמלאים בכלי קודם שכל הכלי הוכנס למים וא"כ הרי ממלא המים בכלי קודם טבילה, אמנם היה מקום לומר דימלא את הכלי הפוך וכה"ג ליכא מילוי קודם הטבילה, אכן יש לומר שאם יכניס הכלי למים כשהשולים למעלה אפשר דכה"ג כיון שאינו דרך מילוי הרי זה נראה כמטביל שאסור בשבת משום דמחזי כמתקן.

וגם יל"ע בזה, דהנה להכס"מ פ"ו מאבות הטומאות הט"ז שחידש דהטבילה חלה רק כשהוא עולה מן המקוה ואם יגע בו אדם כשהוא בתוך המקוה הרי הנוגע בו טמא שכל שלא עלה מן המים הרי הוא בטומאתו, וא"כ כשמכניס הכלי למקוה למלאותו מים עדיין אינו טהור עד שיוציאו מן המים, וא"כ הרי השתמש בהכלי למילוי מים קודם שטביל, דרך אחרי שהוציאו מן המים חל הטבילה ונמצא שנשתמש בו כשעדיין אינו טבול.

יבואר דלשימוש שאינו לאכילה אפשר שאינו טעון טבילה ויכול למלאותו לשימוש כזה

אמנם יש לומר דבמילוי מים לרחיצה מותר להשתמש אפי' בכלי שאינו טבול, וא"כ מה שכתב הרמ"א שימלא מים בשבת מן המקוה היינו שימלא בו מים לרחיצה (כגון לנט"י) וממילא תעלה לו טבילה, וא"כ לא קשה מיד.

אכן היתר זה לכאורה אינו ברור, דיש להסתפק בכלי העומד לשמוש אכילה אם מותר להשתמש בו שלא לצורך אכילה בלא טבילה, וכבר נסתפקתי בקומקום העומד

ונשאלתי אם ישראל השומע ברכת כהנים ושומע ברכת הכהנים שמברכים אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו וכו' אם עולה לו למאה ברכות למה שכתב החרדים דגם הישראלים מצווים לשמוע ברכת כהנים וא"כ הברכה עולה להם למאה ברכות או שברכה זו אינו אלא לכהנים אבל הישראלים מקיימים מצוותם בלא ברכה.

² ויעניין בחזו"א מקוואות ד' ז' כתב שכלי שאינו טבול מן המקוה כל זמן שלא עלה שפתותיו מן המים לא חשיב המים שאובין ונראה מדבריו גם כשאין במקוה מ' סאה לא חשיב המים שאובין עד שיגביה שפתותיו מן המים ולדבריו אפשר דכל זמן שלא הגביה הכלי מן המים לא חשיב ששאב המים לכלי ולא חשיב השתמשות המחייבת טבילה וצ"ע.

³ ושמעתי להסתפק לדעת הכס"מ שאינו נטהר עד שיצא מן המים, במי שבירך על טבילת כלים כשהיה בדעתו לטבול כמה כלים וטבל את הכלי בתוך המקוה ואח"כ הפסיק בדבור, והנה אם היה מפסיק אחר שטבל כלי אחד אינו צריך לברך על שאר הכלים כי הברכה חלה על הכלי הראשון, אבל אם הכלי הראשון שטבל נפל במים ולא הוציאו והפסיק בדבור, אותו דבור הוי הפסק, דהא הברכה לא חלה על טבילת הכלי כיון שלא עלתה לו טבילה כל זמן שלא יצא מן המים, וכן יש לעיין היכא דטבל הכלי בלא ברכה אם קודם שהוציא את הכלי מן המים יכול לברך, או שהפסיק הברכה. ושמעתי להקשות בזה דמבואר בבב"ב דף י"ז ע"ב דס"ל לכו"ש דאין לטבול לטבול בשבת ויו"ט משום דמתקן גברא, דלשיטת הכס"מ נדמה רק בעלייתו מן המקוה צ"ע דא"כ הרי יכול ליכנס למים דעדיין אינו מתקן עצמו בכך ואח"כ שוב מותר לצאת מן המים דהוי פיקול, ולכאורה גם

וביור נראה שאין המצוה על הישראלים להתברך אלא כדי לקיים מצוות הכהנים ואין המצוה מוטל עליהם אלא שהם מסייעים לכהן לברך את ישראל, וכמו שכתב ההפלאה בכתובות דהמצוה של הישראל הוא שמצוות הכהנים מתקיימת בו שכל מצוה שהמצוה מתקיימת שניים כמו ייבום המצוה על היבמה להתייבם והכי נמי המצוה על הישראל להתברך כדי שיוכל הכהן לקיים מצוותו, ולפי"ז ברכת הכהן שמברך על מצוותו אינו ברכת הישראל אלא ברכת הכהנים על מצוותן שלהם אלא דהישראלים מצווים להתברך כדי שהכהנים יוכלו לקיים מצוותן וכשהכהנים מקיימים מצוותן בברכה הרי הישראל השתתף במצוותו.

יבואר אם יש בישראל השומע מקצת ברכת כהנים איסור בל תגרע

בענין איסור בל תוסיף בנשיאות כפיים ומה שעיקר ברכת כהנים הוא בשם ד'

הנה נהגו לברך את הילדים בליל שבת כמבואר בספרים אבל מברכים אותם בברכת ישמך אלוקים כאפרים וכמנשה יברכך וכו' והרי כהן אסור להוסיף בברכת כהנים ואין יוכל להוסיף אם מברך בשתי ידיים כמבואר בסוד בית יעקב.

הנה בפרשת שופטים כתיב כי בו בחר אלוך מכל שבטך לעמוד לשרת בשם ד' הוא ובניו כל הימים, וברשי"י שם כתב בשם הספרי לעמוד לשרת, מכאן שאין שירות אלא מעומד, ובחומש עם פירוש העמק דבר כתב וז"ל וימשימנו לשרת בשם ד' הוא ברכת כהנים שהוא בשם שאי אפשר לפרש בעבודת המקדש ומחשב לשם גבוה דאם כן האין יבואר זה המקרא הוא ובניו מי הוא ומי המה בניו הכל בכלל כהני ה', ואין לפרש קטנים שמכונים בשם בנים שהרי קטנים פסולים לעבודה, אלא על כרחך מפרשי בברכת כהנים ואפילו קטנים עולים עם אביהם, והיינו דתניא בספרי כל הימים בין בארץ בין בחו"ל וזה אינו אלא בברכת כהנים ומ"מ נכלל בזה הלשון עבודה גם כן שהרי כתיב לשרת וכל זה הוא דעת תנא דספרי דמייירק בכהנים והכי גם מפרש הפרשה הסמוכה וכי יבא הלוי וגו' כמבואר בפירוש רש"י פסוק ו' בשם הספרי עכ"ל.

ובאמת כבר קדמו ברבינו הלל על הספרי שמה שכתב כל הימים בין בארץ בין בחוץ לארץ וע"כ דהאי קרא איירי בבר"כ וכמו שדקדק ככל הכתוב בהעמק דבר. **אמנם** מה שמבואר ברבינו הלל והעמק דבר בכוונת הספרי שברכת כהנים נקרא שירות בשם ד', לכאן הוא דלא כהמבואר בגמ' ערכין (דף י"א.) דנשיאת כפים לא חשיב שירות דאמרו שם אמר רב יהודה אמר שמואל מניין לעיקר שירה מן התורה שנאמר ושרת בשם ה' אלהיו איהו שירות שבשם ה' אומר זה שירה ואימא נשיאות כפים מודכתיב לשרתו ולברך בשמו מכלל דברכת כהנים לאו שירות היא, ע"כ וצ"ע.

יבואר דעיקר הברכה דברכת כהנים הוא בשם ד'

מי שהיה מוחזק במצוה ובא אחד ולקח ממנו אם יעמוד על שלו ויתבענו או יוותר על מצוותו

נסתפקתי באחד שהיה מוחזק במצוה כמו קריאת התורה או שליח ציבור, ובא אחד ולקח ממנו דבר זה שלא כדין, אם יעמוד על שלו ויתבענו שהוא מוחזק בו, או יוותר ולא יעמוד על שלו, דמיניה ומיניה יתקלס עלאה. וספק זה כבר הארכנו בו בגליון 153 פרשת ראה.

והנה לכאן יש להוכיח ממה שאמרו בכמה דוכתי והצנועין מושכין את ידיהם לענין אכילת לחם הפנים, אע"פ שהפסידו המצוה של אכילת קדשים, מכל מקום חזינו דמדרך הצניעות הוא שלא לדחוק עצמו ולחטוף מחבירו המצוה, וא"כ כ"ש שלא יריב עם חבירו על זה.

יבואר דבתוספות ישנים ביומא כתבו דאם מגיע להם כזית לא היו הצנועין מושכין את ידיהם

אמנם בתוספות ישנים ביומא דף ל"ט עמוד א' כתבו בהא דאמרו כהן שמגיעו כפול הצנועין מושכין ידיהם, וז"ל אומר רבי דדוקא מגיעו כפול אבל בכזית לא היו מושכין ידיהם, כי דימו לקיים מצות אכילה, אבל כאן לא היה מצות אכילה לגמרי כיון שאין שם אלא כפול ולא היו שבעין, וא"ת היכא דמגיעין כפול ושבעין כדאמרין בריש פסחים (דף ג ב) איך מיקיימא מצות אכילה, י"ל דלא בעי כזית לגמרי, אלא כזית עדיף וחשיבא אכילה, ולכולם לא היו יכולין לחלק בשוה, עכ"ל.

יבואר שעיקר כוחו של ברכת כהנים הוא השם ד' שבו

והנה בבמדבר רבה פרשת נשא פרשה יא איתא וז"ל ששים גבורים סביב לה אלו ששים אותיות שבברכת כהנים מוגברת ישראל שהם מוגברים את ישראל א"ר עזריה דברים שהם נזכרים בגבורה ששמו של הקדוש ברוך הוא נזכר בכל אחת ואחת יברכך ה' וישמך יאר ה' ישא ה', כלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה שהם נלחמים כנגד כל פורענות שבתורה, איש חרבו על ירכו שאפי' אדם

וכן נראה ליישב אמאי להחרידים אין בל תגרע בישראל שישמע מקצת ברכת כהנים משום שהמצוה של הישראל להתברך אינו אלא כדי שהכהן יוכל לקיים מצוותו ואינו מצוה לעצמו, שהרי התורה לא חייבה את הישראל לשמוע ברכת כהנים, אלא שאי אפשר לברך את ישראל אם אינם מתברכים ולכן מצוה עליהם שיוכלו הכהנים לקיים מצוותם וכמו שכתב ההפלאה בכתובות שם לכאן שהיבמה מצוה להתייבם כדי שיוכל היבם לקיים מצוותו, וא"כ כשישראל נכנס באמצע ברכת כהנים לא עבר בכל תגרע שהרי עיקר מצוותו היא לאפשר לכהן לברך את ישראל ואם נכנס באמצע המצוה לא קיים המצוה כלל ולא עבר על בל תגרע שכל שהכהן אינו עובר בכל תגרע אין הישראל עובר בכל תגרע שאין מצוותו של הישראל אלא לקיים מצוות הכהן.

והנה מה שכתב בנשיאת כפים הוא שירות בשם ד' מבואר שברכת כהנים אינו אלא ברכה בשם ד' וכמו שכתב ושמו את שמי על בני ישראל וזהו מהותו של ברכת כהנים, ואפשר להוסיף דעיקר שם הברכה הוא בברכה שיש בה הזכרת שם שמים, וכ"מ מפירש"י עה"ת בפר' ראה באיסור בל תוסיף דבברכת כהנים יש ג' ברכות ולא יאמר הפסוק יוסף ה' ככם אלף פעמים דא הו' ד' ברכות, וצ"ע דהרי בברכת כהנים איתא שירה ברכות, וצ"ל דעיקר הברכה הוא הוא ושמו את שמי על בני ישראל, ולהכי ליכא אלא ג' ברכות דאיכא ג"פ שם השם בברכת כהנים.

ובזה מובן היטב למה בגמ' ר"ה דף כ"ח אמרו שלא יוסיף בברכת כהנים הפסוק ד' אלוך אבותיכם יוסף עליכם ככם וגו' והרי יש הרבה פסוקים קודם הפסוק הזה כמו ויתן לך האלוקים מטל השמים, או המלאך הגואל אותי מכל רע ולמה הביאו דווקא פסוק זה, ולמשנ"ת נראה דהיינו טעמא דעיקר ברכת כהנים אינו אלא בשם ד' ולכן הביאו פסוק שיש בו ברכה בשם המיוחד של ד' אותיות ולא שם אלוקים דברכת כהנים כתיב ושמו את שמי והוא שם המיוחד כמש"כ זה שמי לעולם וגו'.

וצ"ב אמאי לא הוזכר בטעם נתינת המתנות לכהנים כי בו בחר וכו' מעבודת הכהנים אלא ברכת כהנים ולא שאר העבודות שעושין הכהנים, ואפשר שמאחר וניתנו בזה הפרשה לכהנים מתנות שבגבולין כמו זרוע לחיים וקיבה וראשית הגז לכן נתן טעם לזה שהרי משרת בשם ד' גם בגבולין שהרי ברכת כהנים עושים גם בגבולין וכמו שאמר הכתוב ולברך בשמו הוא ובניו כל הימים.

ושמעתי מיידי הגאון ר' מנחם טוקר שליט"א לדקדק ממש"כ הרמב"ם פרק י"ד הלכה י"ב וז"ל אין הכהנים רשאים בכל מקום להוסיף ברכה על שלשת הפסוקים כגון יי' אלוך אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים וכיוצא בה לא בקול רם ולא בלחש שנאמר לא תוסיפו על הדבר, עכ"ל, ומשמע דדוקא כיוצא בפסוק זה והוא ברכה בשם ד' דווקא, אבל בלא"ה אינו עובר, והרי מב"ל דקדק מהרמב"ם שעובר בכל תוסיף גם בלא נשיאת כפיים מהא שכתב שעובר בכל תוסיף גם בלחש ומכל מקום בלא שם ד' בברכה אינו עובר.

וביאר הבית הלוי בח"א ס' ב' אות ז' דחלוק מצות אכילת קדשים ממצות אכילת פסח, דבאכילת פסח בעי דוקא כזית, משום בדפסח ומצה היו החיוב על האדם, דהוא מחוייב לאכול פסח, ומש"ה אם אכל פחות מכזית לא שמי' אכילה, והו' כלא אכל פסח, אבל מצות אכילת קדשים הא לא הו' המצוה כלל על אדם מיוחד, דהא לא הו' חיובא אקרקפתא דגבא, רק המצוה דבשר קדשים יהיו נאכלין, ומי שיש לו בשר קודש הרשות בידו ליתנו לאחר לאכלו, וג"כ מקוים מצוה זו, וא"כ הרי גם באכל כל אחד פחות מכזית מ"מ הא הקדשים נתאכלו, וכ"כ בשו"ת חתם סופר אור"ח ס"י ק"מ.

ומבואר דאע"פ שגם בפחות מכזית מקיים מצוה, אך מ"מ כשאוכל כזית חשיב טפי, ולשון התו"י דלא היה מצות אכילה לגמרי משמע דעיקר המצוה היא בכזית, וא"כ לפ"ז אין ראייה מהתם שצריך לוותר על מצוה גמורה במקום שצריך לדחוק עצמו ולקחת מחבירו.

אכן בדרכי משה אור"ח ס' נ"ג כתב וז"ל מצאתי בבנימין זאב ס"י קס"ג וז"ל מצאתי באגודה דכתב שאין להתקוטט בעבור שום מצוה כגון גלילות ס"ת וכיוצא בו שהרי שנינו והצנועים מושכים ידיהם והגורגנים חוטפים, עכ"ל, והביאו במ"ב שם ס"ק ס"ה, ומבואר שלמד מגמ' זו שאין לריב על מצוה, ולכאן זה שלא כדברי התו"י.

ויש לעיין האם לדברי הדרכי משה בכל מקום שהיה אחד מוחזק במצוה כמו תקיעת שופר או שליח ציבור וכדומה ורצו להחליפו שלא כדת אם ראוי להיות מהצנועין

רואה בחלומו כאלו חרב מחתכת ברכו מה יעשה ישיבים לבית הכנסת ויעמוד לפני הכהנים וישמע בברכת כהנים ואין דבר רע מזיק לפיכך מזהיר את הכהנים ואומר להם כה תברכו וגו', ע"כ. וכן הוא להדיא במדרש תנחומא פרשת נשא וז"ל לכן נאמר הנה מטותי שלשלמה ששים גבורים מהו ששים אלו ששים אותיות שבברכת כהנים, כלם אחוזי חרב שכל אחד ואחד שמו של הקדוש ברוך הוא נזכר בו יברכך ה' יאר ה', ישא ה', איש חרבו על ירכו מה ראה ירך להיוותה נזכרת כאן, אלא אפי' רואה אדם בחלומו, החרב שלופה ונתונה בצוארו וקוטע את ירכו משכים והולך לבית הכנסת מפחד שראה גלילות בחלומו ורואה הכהנים נושאים את כפיהם החלום רע מתבטל ממנו, לכן נאמר מפחד גלילות, לכן אמר הקדוש ברוך הוא למשה הוזהר לאחר ולבטו שיהיו מברכים את בני ישראל, כה תברכו, ע"כ. ומבואר שעיקר הכח שבברכת כהנים הוא שמו של הקב"ה וכמש"כ ושמו את שמי על בני ישראל.

שמושכין את ידיהם או לבקש ולתבוע המגיעו, ואע"פ שאין להתקוטט על זה! אבל לבקש לכאורה צריך אע"פ שהוא גורם אי נעימות לאחרים! וצ"ע.

יבואר דהקונה מצוה בדמים אינו צריך לנהוג מנהג הצנועין שמושכין את ידיהם

והעירוני דלכאורה הקונה מצוה לעצמו ובא אחד לקחתו ממנו בזה לא אמרין הצנועין מושכין את ידיהם שהרי הוא מצוה שלו שקנהו בדמים ולא אמרו כן אלא במקום שמצוה זו מוטל על הכל וכל אחד יכול לזכות בה בזה אמרו הצנועין מושכין את ידיהם אבל במקום שהוא שלו שפיר יכול לתבועו וגם הצנועין תובעין ממנו ששייך להם, ואפשר דכל מי שהחזיק במצוה הרי הוא כשלו וזוהי גם אינו הצנועים אינם מושכין אל ידיהם וצ"ע.

והנה איתא בערכין דף ט"ז עמוד ב' בעא מיניה רבי יהודה בריה דר' שמעון תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה, הי מינייהו עדיפא אמר ליה ולא מודית דענוה לשמה עדיפא דאמר מר ענוה גדולה מכולם, שלא לשמה נמי עדיפא, דאמר רב יהודה אמר רב

לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. וברש"י פירש ענוה שלא לשמה שיעושה עצמו עניו שאינו רוצה להוכיחו ואותה ענוה שלא לשם שמים הוא אלא שלא ישנאנו, עכ"ל. והתוס' נתקשו שהרי חייב להוכיח את חבריו.

ואפשר דרש"י ס"ל דאיירי שיש אחר שיוכיחו ואינו ממנהר להוכיחו בעצמו משום שאינו רוצה שישנאנו וזה נחשב לענוה שאינו אומר לחבירו מה לעשות, ומבואר דענוה אפי' שלא לשמה היא מעלה גדולה וכל שהאדם אינו עומד על שלו הוא לכאורה בכלל מעלת הענוה וכל שאינו רוצה לתבוע את שלו בשביל שלא יקפיד עליו חבירו הוא בכלל ענוה שלא לשמה והיא גדולה מתוכחה לשמה כמו שאמרו בגמ', ולפ"ז בכל גוונא יש מעלה לשתוק ולהעביר על מדותיו אבל צריך להעריך המצוות שהם שווים אצלו דמים רבים שגם בשביל הון רב לא היה תובע לחבירו ונוהג בענוה, אבל אם רק במצוות נוהג כן הרי זה משום שאינו יודע ערך של מצוות ולא משום ענוה שלא לשמה, והכל יודע אם לעקל אם לעקלקלות.

בעניין אהבת המצוות וחבוב מצוות

זה, אבל האמת יורה דרכו שאם היה אחד מהמעוררים על מעשה זה היו באים לגזולו מליון דולר בבית הכנסת ועל ידי הזעקה היה ניצל מגזילתו האם היה אחד שהיה חושש מבייש חבירו, הרי היה זועק פי כמה על אבדן ממנו, וע"כ שהגלילה אינו שוה בעיניהם כמליון דולר ולכן הם חושבים שאין לזעוק על כך, אבל מי שהמצוה חשובה בעיניו הרי הוא זועק על איבוד מצוותו בכר לבו, ואין אנו רוצים ללמוד ממעשה זה אלא כמה חביבים מצוות על ישראל.

והאמת שלא נגרם לו בושה כלל, שהכל ידעו חביבות המצוה של אותו גדול והבינו הכל שזעקתו היא זעקת אמת על המצוה, ולא חלילה בושה לחבירו.

ושמעתי מידידי הגאון ר' יהודה שרשבסקי שליט"א שסיפר על אביו זצ"ל שנלב"ע בחדש האחרון שהיה מרבין תורה ומוזהר הרבים שהיה מלמד בישיבה תיכונית בכפר גנים והיה מעודד את תלמידיו ללכת ללמוד ביישיבות קדושות, והיה צריך ללכת לבקש ולהתחנן לפני ראשי הישיבות שיקבלו התלמידים האלו להצילם מרדת שחת אם לא יקבלום לישיבה, ואירע שבאחת מפניותיו לאחד ממנהלי ישיבה קדושה שביקש ממנו לקבל בחור מיישיבתו ואותו בחור לא היה מיוחד כל כך ולא רצו לקבלו וביקש הרב שרשבסקי זצ"ל שיעשה מצוה לקבלו, ואמר אחד ממנהלי הישיבה שהוא לא מחפש מצוות, וכל כך נודעו הרב שרשבסקי מאותו אימרה נוראה שאמר שאינו מחפש מצוות, איך יכול אותו אדם להיות מרבין תורה כשאימרה זו יכולה לצאת מפיו, ואע"פ שלא נתכוון בזאת אלא שאינו רוצה לקבלו שאינו מתאים לישיבה, אבל אימרה זו הוא כל כך הפוכה מכל מהות האדם בעולמו, וכל ימיו היה מצטער על אימרה זו שיצא מפי מרבין תורה.

שמעתי שמרנא המשגיח ר' ירוחם מומר זצ"ל כשבאו בחורים מארה"ב לישיבת מיר אמר להם את הועד בפרשת השבוע שהיה אומר בכל שבוע בנפרד מבחורי הישיבה, ושאלוהו למה צריך לומר להם ועד בנפרד מבחורי הישיבה, ואמר שבאירופה היו רגילים הילדים לריב ביניהם על הושטת המעיל של הס"ת לגולל שכל אחד רצה לזכות במצוה זו שלא מכרוהו וכל אחד רצה לזכות במצוה זו, אבל באמריקה לא נהוג מנהג זה, ולכן הם צריכים לשמוע דברים אחרים.

וכונתו שבאירופה גדלו והתחנכו מקטנותם לאהבת המצוות ולחבוב המצוות עד שידע כל אחד מקטנותו שהזוכה בהושטת המעילים זכה למעלה גדולה וכדאי לריב על זה, שערך המצוות היה גדול בעיניהם מאוד, אבל במקום שאין נותנים ערך וחשיבות להמצוות צריך ועד מיוחד כדי להרגילם ולחנכם לדעת מהו תכליתו וחובתו של האדם בעולמו.

[ועי' בשו"ע ס' קמ"ז סעי' ב' וז"ל יכול מי שירצה לקנות להושיט המעילין לגולל ואין הגולל יכול למחות בו, כי אף על פי שקנה הגלילה לא קנה ליקח המעילים עכ"ל].

ומבואר דלהושיט את המעיל של הס"ת לגולל יש בזה מצוה בפ"ע.

ושמעתי מידידי הגאון ר' חזקיהו יוסף ברלין שליט"א על מאורע בלתי נשכח שהיה לו, שאירע שקנה הגבחת התורה בבית הכנסת זכרון משה, ואחד מגדולי ירושלים ממרביצי התורה קנה גלילה, ובשעת הגלילה גם הגאון ר' חזקיהו יוסף שהוא המגביה עזר קצת לגלול הס"ת, ולפתע זעק אותו גדול מקירות לבו וקולו נשמע בכל בית הכנסת אל תגזול את הגלילה שקנתי אני רוצה לקיים מצוות הגלילה לבדי, והנה כמה יר"ש ואהבת המצוות מונח בזעקו זו.

ויש ששמעו מעשה זה ואמרו שאין ראוי לפרסמו, שהרי בזה שצעק עליו בקול בייש חבירו ברבים, ואיך הותר לעשות זאת, ואיך אפשר ללמוד מוסר השכל ממעשה

הסנה בוער באש האש נעשית על ידי הסנה והמצבים הקשים מביאים את אש התורה

והנה ברש"י פרשת וישלח כתב רש"י שם וז"ל עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי, ולכאורה קשה מה בא לומר לעשו בזה, והרי אמר לו דברים לרצותו או שיפחד מפניו ומה נתמון לומר לו בזה.

ושמעתי מהגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל במאמר שאמר בשבועות תש"מ בישיבת פחד יצחק בשנתו האחרונה, שסיפר שהיה שני מלמדים בלובלין ובדקו אחרים לראות איך מלמדים התלמידים, ושמעו איך שניהם מלמדים את פרשת וישלח, והרש"י הג"ע עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי, שהאחד לימד שאפי' שעם לבן גרתי מ"מ תר"ג מצוות שמרתי והאחד לימד שבגלל שעם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי ושלוה להשגי, ובצעירותי חשבתי שצריך לשלוח להראשון, שהוא פשוט של מקרא יותר, אבל אחר התבוננות נראה נכון שכל הסיקציה דשמאי שהיה ליעקב היה ע"י הנסיונות שעמד בהם, וכל הצער והעמל שהיה ליעקב בבית לבן הם הביאוהו להיות בחיר האבות.

וזה מה שיעקב אמר לעשו שאם יבוא עליו להלחם בו הרי יעקב יתעלה על ידי זה שכל מה שלבן התאנה וציער ליעקב הרי היה ליעקב לתועלת ולמעלה ולכן כדאי לו להמנע מלהלחם עם יעקב שלא יתרום יעקב ממלחמתו של עשו.

והנה ברובק כתב הדפסוק חוור ד' פעמים על תיבת סנה בלבית אש מתוך הסנה והנה הסנה בוער באש והסנה אינו אוכל מדוע לא יבער הסנה וירא אליו אלוהים מתוך הסנה והנה יש כאן ד' פעמים הסנה ופעם אחת והסנה לרמוז על ד' גלויות שישאל יהוה שם ומתוך הסנה יגאלו, וכל הצרות והייסורים שיש לישראל כבר נרמזו בסנה ואין לאדם לומר המצב שאני שרוי בו לא שייך לעלות ממנו שבכל מצב של סנה אפשר ללכת את האש מתוכו.

היה אצל אביו היה גדול בצדקו יותר אבל לא כן ה' מלך. ונאמר ואח"כ דברו אחיו אתו כלפי מה שנאמר ולא יכלו דברו לשלום. עתה דברו עמו וסרה מהם קנאת יוסף. והאמת כי קנאה לא שייך על אדם השלם בתיקון מדריגתו ומקומו כי כ"א נברא במדריגה המיוחדת לו ומה קנאה שייך בזה. רק עד שלא נתקן הצדיק בכל שלימותו שייך עליו קנאה. לכן נאמר לעתיד שיהיו מתוקנים כל המעשים וכל אחד על מקומו יבוא בשלום וסרה קנאת אפרים כו', עכ"ל.

ובשפת אמת בראשית פרשת ויגש בפסוק אשר מכתם אותי. כמ"ש חז"ל אשר שברת יישר כחך. כן נחם יוסף אותם כי זכה לכל זה על ידי המגירה, עכ"ל, ומבואר דיוסף זכה למדרגתו על ידי שנמכר למצרים.

והתורה מאריכה הרבה במעשה יוסף במצרים עם אשת פוטיפר ובבית האסורים, אבל בימים פשוטה אצל יעקב שבע עשרה שנה ולמד כל תורתו ממנו לא האריכה התורה בזה משום שיוסף קנה מדרגתו בנסיונותיו הרבים וגם שם זכה הכל בזכות עסקו בתורה כמו שאמרו חז"ל ביומא דף ל"ז, וכן אצל יעקב אבינו לא האריכה תורה לספר על מה שהיה בבית שם ועבר י"ד שנה ולא נתן תנומה לעינוי אלא ברמז, אבל כל היות בבית לבן כ' שנה האריכה התורה הרבה משום שיעקב קנה מדרגותיו הרבים בבית לבן דייקא שהנסיונות הם מביאים האדם לשלמותו.

איתא בשמות רבה פרשה ב' שאל גוי אחד את ר"ן בן קרח, מה ראה הקדוש ברוך הוא לדבר עם משה מתוך הסנה א"ל אלו מתוך חרוב או מתוך שקמה כך היית שואלני אלא להוציאך חלק א"א למה מתוך הסנה ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה אפילו סנה. ואיתא בשפת אמת וז"ל בלבית אש מתוך הסנה כבוד! אני ישנה ולבי ער כו'. פי' שהקב"ה הראה למשה מראה גדולה זו מתוך חושך הגלות עצמו. וזה הי' התימה מדוע לא יבער הסנה מאחר שנמצא באמת התלהבות הגדול הזה איך יש קיום לקליפה המחשבת אורות הגדולים הללו. אך זה באמת רצה הקדוש ברוך הוא להראות לו כי אדרבה לפי גודל החושך והגלות נסתר בו אור גדול גנו והוא בחינת הגאולה. כי הגלות היא סימן על הגאולה. וכפי רוב קישוי הגלות מורה על חוקק הגאולה. וז"פ הכתוב וכאשר יענו אותו כו' וכן פירוש. פי' הכתוב מתוך עצמו אשר לא יתרהרו אחר ובבית ית' איך הניח לענות את עמו כ"כ כי כפי רוב העינוי כן יהי' אחר"כ חוקק הגאולה, עכ"ל.

והנה אפשר גם ללמוד מזה שגם כשהאדם נמצא במצב של סנה קוץ מכאיב ברוחניות כשמלבה בעצמו באש התורה או הקב"ה נגלה אליו כמשי"כ וירא מלאך ד' אליו בלבית אש מתוך הסנה ואין דבר בעולם שאפשר לזכות על ידו להתקרבות לקב"ה בתורה הקדושה, וכפי המצב של סנה וקוץ שנמצא בו כן יתגלה אליו ד' יתברך ביותר.

וכן הוא בשפת אמת בראשית פרשת ויגש בפסוק ולא יכלו אחיו כו' כי נבהלו כו' אני יוסף אחים אשר מכתם אותי כו'. וקשה כי בזה הוסיף עוד לבייש אותם בהזכיר את מכתם אותו. אך בודאי השבטים הרגישו את קדושת יוסף הצדיק, וז"ש נבהלו מפניו דייקא. והשיב להם יוסף כי בא למדריגה זו על ידי מכתם אותו למצרים ושהם גורמים בצדקתו. ובה סר מהם הצער אשר חשבו כי אם

¹ ונראה פשוט שאם על דבר שבממון שבינו לבין חבירו הוא תובעו ואינו מותר, בודאי לא תהא כהנת פחות מפונדקית, שלא יתן נחשב אצלו דבר מצוה פחות מדבר רשות שהוא כלה ועובר מן העולם.

לעלוני נשמת חוקק יקרים * ר' יוסף בן סטי ז"ל * שהיה מאיר פניו לכל אדם נלכדי ליל שבת א' דריה תשפ"א * יחי זכרו ברוך